

Sententiarū Theologicarū Magistri 58.
Bandini. Liber Quartus.

¶ Distinctio prima.

¶ De sacramento.

DOST tractatum rerū, quibus fruendum est & utendū, & quæ fruuntur & utuntur. Ad signa tractanda accedamus, quæ sacramenta dicuntur. Sacramentū igitur est inuisibilis forma, inuisibilis gratiæ, Vel sacræ rei signum. Signum autem est res quæ præter speciem quā ingerit sensib⁹, aliud aliquid ex se facit in cognitionē uenire.

Aug. li. x. de
Ciuita. dei.
De conse. d.
z. c. sacrificiū
Sacramētū
quid.
Aug. li. z. de
do. christia.

¶ Quomodo differunt sacramenta ueteris & nouæ legis.

¶ Deniq; sacramentū eius rei similitudinē gerit, cuius signū est, ut aqua baptismi, mūdationis peccatorū. Enimuero Sacramentū pprie dicitur. Qd̄ ita significat gratiam, q̄ & confert eam. Per quod inter uetera & noua sacramenta differentia manifeste notatur. Illa em̄ tm̄ promittebant & significabant, hæc signant & dant gratiam.

¶ Quare instituta sunt sacramēta.

¶ Quæ triplici ex causa instituta sunt, ut. s. humiliemur, erudiamur, exerceamur. Homo em̄ qui maiore se contempsit, placet deo, dū in sensibilibus, & se inferioribus reuerenter ex præcepto humiliat, Qñ etiam per id qd̄ inuisibili specie cernitur, ad inuisibilem uirtutem cognoscendā eruditur. Per hæc etiā sacramenta noxiā occupationē uitat, & utiliter exercetur, qui ociosus esse nō posset.

¶ De circumcisione.

¶ Licet aut antiqua sacramēta gratiam nō darent. Circūcisio tm̄ tantundem ualebat cōtra peccatū qd̄ nunc baptismus. Vnde Beda. Idem salutiferæ curationis auxilium circūcisio in lege, cōtra originalis peccati uulnus agebat. Quod agit baptismus tempore gratiæ, nisi q̄ nō aperiebat ianuam regni.

Sup euange
liū Lucæ. Et
postquā im
pleri sunt di
es. &c.

¶ De institutione & causa circūcisionis.
¶ Fuit autem circūcisio Abrahæ mandata prius, postea uero semi ni eius. Fuit autem mandata illi ad approbationē fidei, & obedientiæ eius. Et ut populus ille hoc signo a ceteris nationibus discernetur.

¶ Quare in carne preputii.

¶ In carne etiam preputii fieri iussa est, Quia decuit signum ibi obedientiæ apparere, ubi pœna inobedientiæ. i. concupiscentia magis dominabatur.

¶ Quare octauo die, & petrino cultello.

¶ Fiebat autem octauo die, petrino cultello, quia per resurrectionē Christi octaua die factā, anima a peccatis mundatur, & in cōmuni re/

Quarti Libri. Distinctio. II. & III.

surrectione, octaua ætate futura, omnis corruptio ab ælectis per petram Christum tolletur.

¶ Per qd debebat originale peccatū ante circūcisionē in paruulis & adultis.

In. 4. Morali
um de cōse.
di. 4. c. quod
apud.

¶ Ante circūcisionē dimittebant peccata paruulis, in fide maiorū. Maioribus uero in sacrificiis. Vñ Grego. Quod apud nos ualeat aqua baptismi, hoc apud ueteres ægit, uel pro paruulis sola fides, uel pro maioribus sacrificii uirtus.

¶ Quare in baptismū circūcisio sit mutata.

¶ Circūcisio autem merito in baptismū mutata est, quia baptism⁹ cōmunior est & pfectior, de quo ammodo uideamus.

¶ Distinctio secunda.

¶ De baptismo.

Quid utilita
tis habuit
baptismus
Ioannis.

Sciendum est, qd baptismū, quo regenerant fideles, baptis-
mus Ioannis præcessit. In hoc utilis existens, quia hoīes
usu baptisandi præparabat ad baptismū Christi

¶ Quare Ioannes dictus est baptista.

Forma ba-
ptismi Ioan-
nis.

¶ Ioannes autē Baptista dictus est, quia operatio tm̄ Ioānis erat, ibi
exterius lauātis, non dei interius operātis, Qui baptismus, in nomie
uenturi tradebat.

¶ An baptisati a Ioanne erant rebaptisandi.

In epist. de
unius uxo-
ris uiro.

¶ Proinde baptisati baptismo Ioannis, nec credētes spiritū sanctū
esse rebaptisati sunt baptismo Christi. Vnde Hieronymus. Qui spi-
ritum sanctū nesciebant, cū baptismū a Ioanne accēperūt in nomie
uenturi, iterum baptisati sunt. Ne quis putaret, aquā sine spū sancto
sufficere ad salutem. Consequenter ergo uideamus quid sit baptism⁹
& quæ sit eius forma, & quando institutus, & quare.

¶ Distinctio Tertia.

¶ Quid sit baptismus.

ST autē baptismus, Intinctio corporis facta, sub forma uer-
bi eius de quo dicitur, Accedit uerbū ad elementū, & fit sacra-
mentum.

¶ Forma sacramenti.

Math. ult.

¶ Verbum autē illud est inuocatio trinitatis. Iuxta quod ait ueritas,
formā baptisandi ostendēs. Ite baptisantes eos, in nomine patris & fi-
lii & spiritus sancti. Hoc autē uerbū accedit ad elementū, non tm̄ quia
dicitur, sed quia & creditur. In nomine etiā Christi legitur Apostolos
baptisasse. In quo tota trinitas itelligit. s. ipse unctus, & pater a quo
unctus est, & spiritus sanctus quo unctus est.

Act. 8. & 10.

¶ An in unius personæ nominatione possit tradi baptismus.

In li. de spi. s

¶ Immo, & in unius personarū nomine tantū, perfecte sacramentū
traditur, si de aliis recte sentiatur, & ecōuerso. Omnibus nominatis,
uacūū est mysterium, si de aliis male sentiatur. Vnde Amb. Sicut si nō

patrem, uel filium, uel spiritum sanctū sermone cōprehendas, fide aut nec patris, nec filii, nec spiritus sancti abneges, plenū est fidei sacramentū. Ita etiā, licet patrē, uel filiū, & spiritū sanctum dicas, & alius cuius eorū minuas potestatem: uacuū est mysteriū. Tutius in est tres personas in baptismo nominare, ut dicatur. In nomine patris, & filii & spiritus sancti, nō in nominibus, sed in nomine, i. inuocatiōe uel cōfessione trium personarū.

¶ Vbi fuerit institutus baptismus
 ¶ Fuit aut institutus baptismus, in Iordane, qñ Christus cōtactu mūdanæ carnis suæ, uim regeneratiuā contulit aquis, ut qui post immergeret, inuocato nomine trinitatis, a peccatis mundaretur.

¶ Quare in aqua tantum baptisetur.

¶ Celebratur aut baptismus in aqua, nō alio liquore, ne ullus inopia excusetur. Et propter similitudinem sacramenti, Quia sicut aqua corporis sordes abluit, sic baptismus maculas animæ abstergit.

¶ De immersione quoties fieri debeat, Ad Leandrum episcopū, & de cons. dist. quarta, capite de Trina.

¶ Deniq; pro uario ecclesiarū usu, semel, uel ter, qui baptisatur immergitur. Vnde Greg. In una fide, nihil officit ecclesiæ sanctæ cōsuetudo diuersa, unde repræhensibile nullatenus est. Infantem baptisando, ter uel, semel, immergere, quia ter immergendo personarū trinitas, & semel, potest diuinitatis unitas designari. Nos uero qui tertio mergimus, etiā triduanę sepulturæ sacramentū signamus.

DIS TINCTIO Quarta.

¶ De triplici effectu baptismi.

Post supradicta, sciendum est. Alios percipere sacramentum & rem. Alios sacramentum tantum. Alios rem tm̄. Sacramentum & rem suscipiūt paruuli. Licet de perituris quidā aliter sapiant, male initentes uerbo Augustini qui dicit. Sacramenta in solis sanctis efficiunt id, quod figurant. Quod sic accipiendū est, quia cū sacramenta omnibus efficiāt remissionē, solis electis hoc faciunt ad salutem. Adulti quoq; qui cum fide accedunt, sacramentū & rem suscipiūt, q̄ uero sine fide sacramentū tantū. Vnde Hieronymus. Qui nō plena fide baptismū accipiūt, nō spiritum sanctū, sed aquā accipiunt. Idem Aug. ait. Omnis qui iam suæ uoluntatis arbiter constitutus est, cū accedit ad sacramentū fidei, nisi pœniteat eū ueteris uitæ nouā inchoare non potest. Quod aut Augustinus dicere uidetur, fictæ accedenti, in ipso puncto temporis peccata dimitti. Nō dicit asserendo, sed cōferendo, & alios impugnando. Quod ostenditur ex eo, q̄ ibidē sic dicit. Si ad baptismū fictus accedit, dimissa sunt ei peccata, aut nō sunt

De quorundā errore.

In li. de baptismo paruulog.

Sup Ezechiel. 16.

De pœnitentia & ponit de cō. dist. 4.

c. Ois qui.

In li. de bapti. paruul.

In eodē lib.

Quarti Libri. Dist. quarta.

dimissa, eligant quod uolunt. Qui etiā ait. Tunc ualere incipit ad salutem baptismus, cū illa fictio ueraci confessione cōsequēte, de corde recessit. Accedens ergo fecte, nō rem, sed tm sacramentū accipit.

¶ Quid profit baptismus cū fide accedentibus.

¶ Sed cum fide accedentibus quid baptismus pręstat cum iustificati sunt? Ad quod dicimus, q̄ exterioris satisfactiois absolutio eis pręstatur, & gratia adiutrix, omnisq; uirtus augetur, fomes quoq; peccati amplius debilitat. Vnde Hieronymus. Fides quę fideles facit, in aquis baptismi, datur, uel nutritur, quia nō habenti datur, & habenti ut plenius habeatur. ¶ Qui suscipiūt rem & non sacramentum.

De cō. dif. 4.
baptismi uicem.

Aug. de unico baptis-
mate. li. 4.

¶ Rem autē & nō sacramentū suscipiūt. Qui pro Christo, sanguinē fundunt, seu fidem eius tenent, quibus propter angustia tēporis succurri nō pōt. Vnde Aug. Etiam atq; etiā considerās, inuenio, nō tantum passionē pro nomine Christi susceptā, uicem baptismi supplere, sed etiam fidem & conuersionē cordis, ita demū. Si ministeriū baptismi nō cōtemptus religionis, sed articulus necessitatis excludit. Ambrosius etiā de Valentiniano ait. Ventrem meū doleo, quia quem regeneraturus eram ammissi. Ille tñ gratiā quā poposcit nō perdidit.

¶ Quę uideantur obuiare predictis.

Ioan. 3.
Aug. i ecclesiasticis dogmatib⁹. c. 24

¶ Cui sententię nō obuiat, quod dominus dicit. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu. &c. Intelligendū em̄ est, de his, qui possunt, & contemnunt baptisari. Similiter & illud intelligendū est. Nullū catecuminū, quīs in bonis operibus defunctum, uitā habere credimus.

¶ Qz baptismus aliqñ pcedat, aliqñ sequatur, aliqñ cōcomitef, remissionem peccatorum.

De patrinis
quid agere
debeant.

¶ Deniq; sciendū, q̄ cū baptismus sit sacramentū remissionis peccatorū, aliquando pręcedit ipsam, Vt cum fictus baptisatur. Aliqñ sequitur, ut cū iustus baptisatur. Aliquando simul sunt, ut cū paruuli baptisantur, qui gratiam bene operandi percipiūt cū baptisantur in munere sed non in usu, quā ad ætatem maiore uenientes, habebunt. Nisi per liberū arbitriū prauū usum elegerint. Pro quib⁹ patrinī fidē petunt, & credere profitentur. Quod totū de sacramēto baptismi intelligendum est, ut sit sensus, fidem peto. i. fidei sacramentū preestitum recipere, Credo. i. fidei sacramentū recipio, qđ Patrinus pro paruulo dicit, qui nō habet ætatem, ut pro se loquatur, per quod & ipse paruulus obligatur adimplere, cum maior factus fuerit, & Patrinus etiam sollicitè operam dare ut adimpleatur. Vnde Aug. Certissimā emisistis cautionē, qua abrenunciare pompis diaboli spondestis. Baptismū autē exorgismus. i. adiuratio, & Catechismus. i. instructio

precedūt. Nō q̄ sine istis, nō possit esse baptismus, & cui debitor fiat, sed ut baptisandus instruatur, quæ fugiat. Vnde Augus. Paruulus exsufflatur & exorgisatur, ut diabolus ab eo fugiat, & sciat cui deinceps debitor fiat.

In li. de symbolo.

¶ Distinctio Quinta.

¶ Quid baptismus æque sanctus est, & bono & malo. Datus a bono uel malo.

Eniq; cum solus Christus baptiset, semper æque bonū baptismi traditur, a quocunq; bono uel malo traditur.

¶ Distinctio Sexta.

¶ Quibus liceat baptizare.

Ad summā sciendū est, q̄ ministeriū baptismi, solis sacerdotibus licitum est, Necessitatis uero tēpore, Diaconibus, & cui cunq; personæ baptismi ministrare licet, quod a quocunq; traditum, dūmodo in forma ecclesiæ, nō errat, non reiteratur.

¶ Distinctio septia, in q̄ magister Petrus de Sacramēto Cōfirmatiōis tractat. a Bandino non tradita nec memorata est. Vnde uenari poterit, Bandinum ante Petrum Longob. suas descripsisse sentētiās. Contra eos qui eū Longobardi Appreuiatorē fuisse contendūt. Nō em̄ uerisimile uidet, Bandinū si Appreuiator tantū fuisset (ut illi autumāt) & nō auctor integrā distinctionē & materiā Confirmationis surda aure, uel illibatam saltem pertransisse.

¶ Distinctio Octaua.

¶ De sacramento Eucharistiæ.

Post sacramentū baptismi, sequitur sacramentū Eucharistiæ, & bene. Per baptismū enim mūdāmur, per Eucharistiā in bono confirmāmur. Eucharistia autē dicitur bona gratia, quia in hoc sacramento totus ille sumitur, qui est fons & origo, totius gratiæ. In hoc ergo sacramēto uideamus de institutione eius, & forma, & re.

Eucharistia unde dicat.

¶ De institutione huius sacramenti.

¶ Dominus igitur instituit hoc sacramentū, in cœna, post agnū typicum, in quo significauit ueteris legis sacramenta morte sua terminari, & quæ sunt nouæ legis substitui.

¶ De forma sacramenti huius.

¶ Forma autē ea est, quā idem dominus instituit dicens. Hoc est corpus meū quod pro multis tradetur. Et. Hic est sanguis meus qui pro multis effundetur. Reliqua autē ad laudē dei dicuntur. Vnde Augus. Credendū est, q̄ in illis uerbis Christi, sacramenta conficiant, reliqua omnia sunt laudes, obsecrationes, petitiones.

Math. 26.

¶ De sacramēto & re. Sunt autem in hoc sacramento tria distinguenda, Vnū qd̄ tm̄ est sacramentū. s. species panis & uini. Alterū qd̄ est sacramentū, & res caro. s. Christi quā de uirgine traxit, & sanguis, quē pro nobis fudit. Tertium quod est res tantū sacramenti. Vnitas scilicet ecclesiæ, quæ

De cō. di. z. c
Vtrū sub fi.

Ioan. 6.

est spiritualis caro domini, de qua dicitur. Nisi manducaueritis carnē meam, & biberitis sanguinē meū, nō habebitis uitā aternā in uobis.

¶ Distinctio Nona.

¶ De duobus modis manducandi.

Icut autē duæ sunt res huius sacramenti, ita & duo modi māducandi sunt. Sacramētalis. s. quo corpus, quod de uirgine traxit, sub sacramento sumit, & sanguis bibitur. Et spiritua

In lib. de remedio pœnitentiæ.

Ioan. 6.

lis, quo quis manducat, si in deo manet, & deus in eo. Vnde Aug. Qui manducat carnē meā, & bibit sanguinē meū, in me manet, & ego ī eo.

De cō. di. z. c. Vt quid.

Aug. in lib. de remedio pœnitentiæ.

Δ In glosa. i. Corinth. z.

Quotiescūq;

Si in me manet, & ego in eo, tūc bibit. Qui uero in me nō manet, nec ego in illo, & si accipit sacramentū, acquirit magnū tormentū. Item Vt quid paras uentrem & dentem, crede & manducaſti. Secundū hos duos modos distīguitur, qđ Δ Augustinus ait. Bonus accipit sacramētum & rem sacramenti, Malus uero tantū sacramentū. i. corpus Christi. Secundū hoc etiā intelligitur illud Augustini. Nō manducās manducat, & manducās nō manducat.

¶ Distinctio. x.

¶ Corpus Christi in omni esse altari.

Eniq; corpus Christi de uirgine tractū, in omni altari est, tpe sacrificii. In uno tñ loco tantum est. s. ad dexterā patris, uisibiliter fm formā humanā, hoc est, quod Aug. ait. Corpus Christi est in uno loco uisibiliter. s. in formā humana. Veritas tñ eius ubiq; est. i. diuinitas. Itē Veritas eius. i. uerū corpus eius ubiq; est. i. in omni altari, ubi celebratur, inuisibiliter tamen, fm eandem formā, ita similia sunt intelligenda.

Sup psal. 54.

¶ Distinctio. xi.

¶ De conuersione & ceteris, quæ circa hoc sacramentum aguntur.

Roinde uera fides fatetur, q̄ usitatus panis est in altari, ante uerba sacra quæ supraposita sunt. Post illa uerba, de pane fit caro Christi, nel conficit, uel transit panis, uel conuertitur in in carnem, Similiter & de uino.

¶ De modo conuersionis.

Quod si quæritur de modo conuersionis. Dicimus. Quia quidā dicūt conuersionē illam sic esse intelligendam, ut sub quibus accidentibus erat prius substantia panis & uini. Sub eisdem, post consecrationē sit substantia corporis & sanguinis. Alii autem dicūt, q̄ substantialiter panis mutatur in carnē, nec tamē augetur. Totū em̄ quod ibidem est, uirtute miraculi refulget. Sed siue sic, siue aliter sit, tenendum est, qđ Aug. ait. Si quæris modū quo id fieri possit breuiter dico. Mysteriū fidei salubriter quæri pōt, inuestigari salubriter nō pōt.

In li. senten. p̄peri.

¶ Quare sub alia specie sumatur.

Sumitur

Sumitur autem corpus Christi sub alia specie, q̄ propria, triplici de causa. s. ut fides meritū haberet, & ne abhorret anim⁹ qđ cerneret oculis. Et ne ab incredulis religioni insultetur. **C**ur sub duplici.

Sub duplici quoq; specie, totus Christus summitur, ut ostendat totam humanā naturā Christū assumpsisse, totāq; redemisse. Panis enim ad carnem, uinum refert ad sanguinē, ut Moyses ait. Caro pro corpore uestro offertur, sanguis uero pro anima. Aqua etiā, q̄ populū signat uino admisceat, ut per hoc plebs credentiū ei, in quē credit copulari ostendat. Quod si ignorantia uel negligentia prætermittitur aqua, nō est irritum quod geritur. Si autē introducendo hæresim hoc fit, nihil agitur.

Distinctio. xii.

Cubi illa accidentia fundentur.

Si autem quæritur de illis accidentibus, ubi fundant. Videtur potius fatendū, ut sine subiecto existāt, quod nō est impossibile ei, qui creauit illa. Frangitur autem corpus domini, nō quidem in essētia sui, quia impassibilis factus est. Sed in sacramēto, ut Aug. ait. Et quidē in sacramento sic fit. In quo sacramento sic tractat & frangitur, & dentibus fideiū atteritur, ut Berengarius coram Nicolao papa iurauit.

CQuid illæ partes significant.

Tres autem partes cottidiano usu, eiusdem sacramenti in ecclesia fiūt, nō sine significatione, ut Sergius papa ait. Pars em̄ Oblata in calicē missa, corpus Christi, quod iam resurrexit/monstrat. Pars cōmesta ambulans adhuc super terram. Pars in altari usq; ad finē missæ remanens, corpus iacens in sepulchro, quia usq; ad finem sæculi corpora sanctoꝝ in sepulchris erūt.

CQuare hoc sacrificiū dicat imolatio. **D**icitur autem hoc sacrificiū imolatio Christi. Imolatur em̄ Christus cottidie, non essētia sui, quia semel mortuus est, & iam nō moritur, sed sacramentali representatione, Nec tñ iteratur sacramentū hoc, quia benedictio nō repetit̄ super eandē rem, sicut nec baptism⁹ in eadē persona.

Cur fuit institutum.

Fuit autem institutū hoc sacramentū, in medicinā cottidianæ infirmitatis. Vnde Aug. Iterat cottidie hæc oblatio, quia cottidie peccamus. Item. Quia cottidie labimur, cottidie mysteriū Christi pro nobis imolatur. Ter autem in anno unicuiq; fidelium cōmunicandū est, in Pascha. s. Penth. & Natali.

Distinctio. xiii.

Cui conficiant hoc sacramentum.

Conficitur autem hoc sacramentū, a quolibet sacerdote, s̄m ritum & intentionē cōficiendi, utiq; si in unitate ecclesiæ cō-

Deutro. 12.

Cur aq̄ misceatur.

De fractiōe & partibus.

Et habetur de cōse. di. 2. c. Ego Berē.

De cōf. di. 2. c. Triforme.

Aug. ad Ianuarium.

Quoties sit cōmunicandū in anno. Fabian⁹ papa de cō. di. 2. ca. Si non.

In sermone
de corpore
Christi.

sistit. Excommunicati ergo, uel hæresi manifesta notati, nō conficiūt hoc sacramentū. Nemo em̄ consecrās dicit offero, sed offerimus, q̄si ex persona ecclesiæ, quod Aug. ita dicit. Recole nomē, & aduerte ueritatem. Missa em̄ dicitur, eo q̄ cœlestis missus. i. angelus ad consecrandum corpus dominicum adueniat. Dicente sacerdote. Omnipotens deus, iube hoc perferri per manus angeli tui in sublime altare tuum. Sed nunquid hæretico usurpante hoc mysteriū. Angelum de cœlo mittit deus oblationē eius consecrare? Hæc de cœlesti mysterio p̄strinximus, quæ fideliter a catholicis tenenda sunt.

¶ Distinctio. xiiii.

¶ De pœnitentia.

Post hæc de pœnitentia uideamus. Quæ post naufragiū Adæ & originalis peccati, secunda tabula est. Prima em̄ est baptis-
mus, ubi uetus homo deponitur, & induitur nouus, qui semel præstitus, non iteratur. Pœnitentia autem, frequenter subuenit. A qua prædicatio Ioannis cœpit dicentis. Pœnitentiā agite appropi-
quabit em̄ regnum cœlorū. Dicta est aut pœnitentia a puniendo, quæ
quis illicita, quæ cōmisit punit. Pœnitere enim est pœnam tenere, ut
semper puniat in se ulciscendo, quod cōmisit peccando. Proinde pœ-
nitentiæ uirtus timore concipitur. Vnde Esaias. A timore tuo domi-
ne concēpimus spiritum salutis. ¶ Pœnitentiā solēnis & nō solennis.

Esa
26.

¶ Pœnitentiæ uero, Alia solennis est. Alia nō, Solēnis est (ut Δ Am-
brosius ait) quæ fit extra ecclesiam in manifesto in cinere & cilicio, q̄
pro manifestis horrendisq̄ delictis tantum imponitur. Quæ nō itera-
tur pro reuerentia sacramenti. Eiectionē enim primi hominis de para-
diso, significat. Alia uero nō est solennis, quæ uirtus mentis est, & in
secreto agitur, & frequenter ab eodem iterari potest in salutē. Quod
probatur exemplo Dauid, qui post ueniā adulterii, & homicidii, gra-
uiter deliquit in numerando populum, qui dum angelo ferienti ple-
bem se obtulit dicens. Grex iste quid fecit? Fiat manus tua in me, & in
domum patris mei. Statim sacrificio dignus factus est, & absolui me-
ruit. Hoc est etiam quod Aug. ait. Confiteri peccata etiā semel terre-
no iudici ante mortem, sed deo frequens confessio uitam inducit. Itē
Super psal. Parcet pauperi. Si liberatus offendit, parcet, quia omnes
peccant. Auctoritates ergo quæ pœnitentiā prohibere uidentur itera-
ri, Vel de perfectō pœnitentia, uel de solenni intelligendæ sunt. Ve-
lut illa. Pœnitentia semper est uindicta puniens, quod quis cōmisit, &
illud. Reperiuntur qui sepius agendā pœnitentiam putant qui luxuri-
antur in Christo.

Pri
ma
Pa
ra.
21.

Math. 3.
Vñ dicatur
pœnitentia
Quid sit pœ-
nitere.
Aug. lib. de
unica pœn.

Quid sit pœ-
nitē. solēnis
Δ Li. de uni-
ca pœnit. &
de pe. di. 3. c.
reperiunt.
Quid sit pœ-
nitētia non
solennis.
Ambr. in A-
pologia Da-
uid, & habe-
tur de pœ.
di. 3. c. illud.

Supps. Par-
cet pauperi.

Amb. lib. 2.
de unica pe.

Distinctio. xv.

Si confessio de uno peccato ualeat ceteris manentibus.

Videtur autem confessio de uno peccato tantum facta, ualere, presentim si pro eo satisfactum est, quia scriptura dicit. Non iudicabit deus bis in idipsum, & non consurget duplex tribulatio. Sed hoc de his intelligendum est, qui presenti pena commutant in bonum. Ceterum si perdurant in malo, presentibus suppliciis aeterna connectunt, secundum illud. Duplici contritione coterere eos, domine deus non ster. Aliter enim ait Gregorius. Pluit dominus super unam ciuitatem, & super alteram non pluit. Et eandem ciuitatem ex parte compluit, & ex parte aridam relinquit. Cum ille qui proximum odit, ab aliis uiciis se corrigit, una eademque ciuitas ex parte compluitur, & ex parte arida remanet, quia sunt quidam, qui cum quadam uicia resercent, in aliis grauius perdurant. Sed hoc non ad ueniam criminis, sed ad desertionem actus peccandi referendum est. Vt ideo pars ciuitatis dicatur complui, quia a delectatione, & actu peccandi nunc continet. Vocaturque hac continentia pluuia, quia de fonte gratiae procedit, ut uel sic paulatim poeniteat, uel eo minus a deo puniatur, qui diuturniori delectatione, & actu peccati, maius sibi accumulasset tormentum.

An satisfactio sit imponenda huic peccato sine aliis confesso.

Quod autem solet queri. Vtrum pro illo peccato, denuo satisfactio sit imponenda. Dicimus, Iterum imponendam. Quia primo condigne non satisfecit, cum falsa esset eius poenitentia. Ait enim Innocentius. Falsam poenitentiam esse constat, cum spreto pluribus, de uno solo poenitentia agitur. Vel cum sic agitur de uno, ut non discedatur ab alio, Arbitrio tamen sacerdotis poterit moderari.

Distinctio. xvi.

De tribus quae in poenitentia considerantur.

In poenitentia autem tria consideranda sunt. Cordis compunctio. Oris confessio. Operis satisfactio. Sicut enim tribus modis offendimus, sic tribus modis satisfacere debemus. Corde. Ore. Opere. Tres peccati differentiae, secundum Augustinum de sermone habito in morte. Tres quidem peccati differentiae sunt, tanquam tres mortes in domo, in porta, in sepulchro, quas dominus significauit in tribus mortuis, quos suscitauit. Compunctio autem commendatur ibi. Scindite corda uestra & non uestimenta uestra. Confessio ibi. Iustus in principio sermonis accusator est sui. Satisfactio ibi. Facite dignos fructus poenitentiae.

Quae confitenti attendenda sunt.

Denique qui confitetur (secundum quod Augustinus ait) exprimat sacerdoti qualitate

Naum. 1.

Hierem. 17.

Grego. sup
Ezechiel.

Exponit me-
tem Grego-
rii.

Inno. secun-
dus de poe-
nit. 5. ca. fra-
tres nostros

Iohel. 2.

Prouer. 8.

Luca. 3.

In lib. de ue-
ra & fal. poe.

criminis, locū, tēpus, p̄seuerantiā suā, & eius personā cū qua peccauit, Conditionē, & Intentionē, & quali hoc fecerit tentatione. Omnis enim ista uarietas confitenda est, & deffenda.

Qz confessio nō sit diuidenda per diuersos sacerdotes.

CCaueat etiā, ne uerecundia ductus, diuidat apud se confessionē. ut diuersa diuersis sacerdotibus uelit manifestare, quod est se laudare, & ad hypocrisim tendere, & semper uenia carere, ad quam frustra putat peruenire. **C**De tribus actionibus p̄nitentiā.

Ad Felicia-
nū, & habet
de p̄ni. di.
i. c. tres aut.

CSunt etiam tres actiones p̄nitentiā. Vnde Aug. Agunt homines p̄nitentiā ante baptismū de peccatis prioribus, ita tamē ut baptisen. Agunt & post baptismū p̄nitentiā, si ita peccauerūt, ut excōmunicari mereantur. Est etiā p̄nitentia bonorū fideiū pene cotidiana, de peccatis, sine quibus hęc uita nō ducitur, pro quibus p̄ctora tundimus dicentes. Dimitte nobis debita nostra. &c.

Math. 6.

C Distinctio. xvij.

C Cui confessio facienda est.

Iaco. 5.

DEniq; peccata leuia, socio cuiuslibet, corde contrito, sufficit cōfiteri. Grauiā uero sacerdoti demū, nisi absit & urgeat periculum. Vnde Beda ait super illud. Confitemini alterutrum peccata uestra. Cōequalibus, quotridiana & leuia, Grauiā uero sacerdoti pandimus. Sed & grauiā cōequalibus pandenda sunt, cū deest sacerdos, & urget periculū. Proinde grauiā si occulta, occulte confiteantur, si autem manifesta, publica egent medicina. Quod Aug. docet per similitudinē eorum, qui a domino resuscitati sunt. Ait enim. In resurrectione puellæ, pauci interfuerunt qui uiderūt. Intus resuscitauit, quā intus inuenit, relictis solis Petro, Iacobo, & Ioanne, & patre & matre puellæ, in quibus significantur sacerdotes ecclesiæ. Quos autem extra inuenit, sic resuscitauit. Flebat turba post filiū uiduæ. Flebat Maria & Martha supplicantes pro fratre. In quo docemur publice peccantibus nō propriū, sed ecclesiæ sufficere meritum.

Math. 9.
Marci. 5.

Lucæ. 7.

Ioan. 2.

C DISTinctio. xviij.

C Quando & quid deus dimittat & sacerdos.

Positio Cas-
siodori.

Psal. 31.

Sup eodem
psal.

De pe. dif. 1.

ca. magna.

DImittit autem deus peccatū in cordis contritione ante cōfessionē oris, unde Propheta. Dixi cōfitebor, & tu remisisti impietate peccati mei. Vbi Cassiodorus ait. Magna pietas dei, quæ ad solam promissionē peccata dimittit. Item Augustinus. Nondū pronunciat, & deus dimittit. Dimittit autem peccatū hoc modo, quia debitum æternæ mortis soluit, & animam interius purgat. Tegit enim deus peccatum in p̄nitente, ita ut æternaliter nō puniat. Vnde Au-

gustinus. Videre dei peccata, est ad poenā imputare ea. Auertere autē faciē a peccatis, est ea ad poenā non referuare. ¶ De tenebris animæ.

¶ Ecce sic dimittit peccatum, quantū ad tenebras exteriores, quantum quoq; ad interiores dimittit, quando animā nebula peccati tenebrosam illuminat, & suæ puritati restituit. Vnde, Surge qui dormis, & in psalmo. Nebulam sicut cinerem spargit.

¶ Quid sacerdos dimittat.

¶ Sacerdos autem dimittit in cōfessione peccatū, ministerio officii, quo potest ligare & soluere. Solus em̄ sacerdos euangelicus, & ligat & soluit, id est, ligatū uel solutū a deo, ex officio ostendit, sicut olim legalis sacerdos contaminabat & mundabat leprosum, id est contaminatū uel mundatū ostendebat. Quā em̄ potestatem habebat iste in corpore. Hanc habet ille in mente. Ostendit autem solutū, eo ipso, quod poenæ temporali obligat, quē uere pōnitere arbitratur, ligatū ostendit, si contra fecerit. Ligat etiā sacerdos, cū poenā temporalem imponit, soluit cum eam dimittit. Tertio etiam ligat cū a cōmuniōe suspendit, soluit cū cōmunioni restituit.

¶ De clauibus ecclesiæ.

¶ Hoc autem licet sacerdoti facere ex auctoritate clauū ecclesiæ, q̄ sibi in ordinatione sunt traditæ, dicente Episcopo ei, qđ dixit dominus Petro. Quodcūq; solueris super terrā, erit solutū & in cœlis, & quodcūq; ligaueris super terrā, erit ligatum & in cœlis. Hoc est (ut Aug. ait) Ego deus, & omnis cœlestis miliciæ ordines, & omnes sc̄ti in gloria mea, laudant tecū, & confirmant, quos soluis & ligas, non dixit quos putas ligare uel soluere, sed in quos exerces opus iusticiæ & misericordiæ. Aliter autē, uel alia opera tua in peccatores non cognosco. Hieronymus quoq; ait. Hūc locū quidā nō intelligentes, aliquid sumunt propter hæc uerba, de supercilio Phariseorū, ut damnare innoxios, & soluere se putēt noxios, cū apud deum, nō sacerdotum sententia, sed reorū uita quærat, scilicet ut eis pro sit uel noceat.

¶ De sententia pastoris.

¶ Caterū siue iusta siue iniusta fuerit sententia pastoris reuerēda est, sine p̄iudicio tamen ueritatis. Interdū enim qui foras mittitur, intus est, & foris est, qui intus etiam uidetur retineri. Hæc autē clauēs duæ sunt. s. scientia discernendi peccata, & potestas iudicandi p̄ peccatis.

¶ Distinctio. xix.

¶ Quando hæc clauēs dantur, & quibus.

As autē, Omnis qui in sacerdotem ordinat accipit, & si enim prius habuerat scientiā discernendi, nō tamen habebat eam

Aug. exponēs illum locū p̄sa. 31. Quorū tēta sūt peccata. Ephe. 5. Psal. 147.

Leuit. 13.

Math. 16.

In li. de uera & falsa penitentia.

Sup Mathe. 16. Tibi dabo clauēs.

Clauēs duæ quæ sint.

Obiectio.

In lib. q. ue-
teris & noui
testa.

Ioan. 11.

ut clauem. i. auctoritate clauigeri, ea uti nō poterat quod solus ordi-
natus potest. Videtur sane, qd nō omnes sacerdotes has clauēs habe-
ant. Ait em̄ Origenes. Hæc potestas soli Petro concessa est, & imita-
toribus eius. s. digne, uel imitatoribus in gradu, & si nō in uita. Ordini
ergo est hæc dignitas, non personæ. Quod Aug. probat exēplo
Cayphæ. dictū est (inquit) de nequissimo Caypha. Hoc a semetipso
non dixit, sed cum esset pontifex anni illius, per quod ostendit spiri-
tum gratiarum nō personā sequi digni uel indigni, sed ordinē tradi-
tionis. Vt quis boni meriti aliquis sit, benedicere tñ nō possit, nisi fu-
erit ordinatus.

¶ Quare dimisso a deo crimine sacerdoti sit confitendum.

Solutio.

¶ Sed cum in contritione deus dimittit peccatū, Cur oportet quēq̃
deinceps sacerdoti. id est. ecclesiæ cōfiteri. Arbitror inter ceteras cau-
sas hanc esse præcipuā. Vt per hoc sacramentū unitatis, quæ est inter
Christum & ecclesiam cōmendet. Vt sicut duo sunt in carne una, & in
uoce una. Ita & duo sunt, in confessione una. Quod nō in ueteri testa-
mento, sed nunc exigitur. Quia nunc, non tūc, hii duo sunt unum in
carne una.

¶ Hæc ponuntur a magistro Long. in Dist. xxi.

De generali
cōfessione.

In quita re-
sponsioe cō-
tra Pelagia-
nos.

¶ Sic agenda est pœnitentia (ut supra diximus) ubi memoria est de-
lictorum. Sed quia delicta nemo intelligit oīa, generaliter saltē ea
confiteri oportet, ita scilicet (ut Aug. ait) Dicit em̄. Si uero mēte ali-
qua ceciderint peccata, confitetur quis ueritatem deo, cū generaliter
dicit. Deus qui nosti occulta cordiū, opera mea & delicta mea a te nō
sunt abscondita, quibus ueniā largiaris. Et hæc est ueritas confitētis,
quam diligit deus.

ps.
68.

¶ Distinctio. xx.

¶ De hiis qui in fine pœnitent.

In li. de pœ.

Eniq; cū pœnitentia semper necessaria sit. Illa maxime lau-
dabilis est, quæ nō tantum habet timorē, sed & libertatem.
Vnde Aug. Nullus expectet quādo peccare nō pōt. Arbitrii
libertatem quærit pœnitentia, ut possit delere cōmissa, nō necessita-
tem, sed charitatem, non tñ timorē, quia nō in solo timore uiuit hō.
Illa ergo quæ in extremis agitur, nō sic laudabilis est, quia ex timore
magis, q̃ ex charitate esse uidetur, qñ scilicet magis te peccata dimit-
tunt, q̃ tu ea. Vnde Aug. Si uis agere pœnitentiā, qñ iam peccare non
potes, peccata te dimittunt, nō tu illa, Et ideo sic pœnitēti securitas
non promittitur. Si uis ergo a dubio liberari, age pœnitentiam dum
sanus es.

Aug. de pœ-
nitētia di. 8.
c. si quis aut

¶ Distinctio. xxii.

¶ Si peccata dimissa redeant.

Solet etiam queri, utrū peccata dimissa redeant iterū peccanti, qui penituit. Et dicimus, quia utrumq; salua fide tene-
ri pōt. Vtriq; enim parti quæstionis, probati fauent docto-
res. f. Vt uel dimissa peccata redeant, aliquo existente ingrato bene-
ficiis. Quod euangelica parabola exprimere uidetur. Vel ut nō rede-
ant, sed eoꝝ loco tot sint ingratitudines, quot peccata dimissa fue-
rant. Vnde. Benedic anima mea domino, & noli obliuisci omnes retri-
butiones eius, quæ tot sunt, quot sunt remissiones, tot ergo sunt &
obliuiones.

Math. 18.

¶ Distinctio. xxiii.

¶ De unctionibus.

Nouissime sciendū est tria genera esse unctionis. Prima est q̄
catecumini, & neophiti unguñt in pectore, & inter scapu-
las, ut ad Christi militiā accedētes, ad rectam intelligentiā,
rectamq; operationē roborentur. Secunda est unctio infirmoꝝ, quæ
ab Apostolis incepit, dicente Iacobo. Infirmatur quis in uobis, indu-
cat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in
nomine domini, & si in peccatis est remittunt ei. Hæc autem unctio,
pro uario usu ecclesiarū iteratur, uel tantum semel præstatur. Est aut
tertia unctio cæteris reuerentior, qua caput linitur, uel pontificis uel
regis, uel baptisati uel confirmati in fronte. Hæc prærogatiua exube-
rantis gratiæ quæ in ea confertur, chrisma dicitur, quod unctio inter-
pretatur. Priuilegio enim habundantis gratiæ generale nomē si-
bi uendicat propriū. Vnde & duos liquores præcipuos admixtos ha-
bet, oleum. f. & balsamū, quoꝝ alterū præualet in claritate, alterū
in odore. Oleo ergo gloria conscientiæ, balsamo celeberrima fama
significatur. Vt qui chrismate unguñt, & cōscientia perspicui, & glo-
riofī fama existunt.

De extrema
unctionis sa-
cramento.
Unctio cate-
cuminor.
Unctio infir-
morum.

An unctio
extrema ite-
retur.
Unctio prin-
cipalis.

Quid oleū
significet, &
balsamum.

¶ Quid sit sacramentū, & quid res sacramenti.

¶ In his ergo sacramentū est unctio hominis exterioris, Res uero
sacramenti, fecunditas interioris, quæ tunc per spīritū sanctum dat
nobis.

¶ Distinctio. xxiiii.

¶ De ecclesiasticis ordinibus.

Nunc de ecclesiasticis ordinibus uideamus. Assignantes, quā-
uim in nobis teneant, & qualiter Christus eos in semetipso
geſsit.

¶ Ordo quid sit.

¶ Est autem ordo signaculū, id est, quoddā sacrum quo spiritualis
potestas & officium traditur ordinato.

¶ Quot sint gradus seu ordines clericorum.

Quarti Libri. Dist. XXIII.

¶ Denique, iuxta prerogatiua septiformis spiritus, septē sunt hii ordines. s. Hostiarius, Lector, Exorgista, Accolitus, Subdiaconus, Diaconus, & Sacerdos. **¶** Quare uocentur clerici.

Isido. li. 7. c. 1.
thimolog.
Quid corona significet
Sacerdotes reges sunt.

¶ Omnes clerici uocantur. i. sortiti, eo qd Mathias quē primū ordinauit ecclesia, sorte electus fuit. Hanc sortem corona designat, quae signum regale est & decoris. Vnde omnes ecclesiae ministri reges nō immerito dicantur (ut Petrus ait) Vos estis genus electū, regale sacerdotium. **¶** De hostiariis.

1. Paral. 26.
Officiū hostiarii.

¶ Hostiarius autem dictus est, quod praesit hostiis templi, qui in ueteri testamento Ianitor dicebatur, positus ut custodiret templū, ne quis immundus ingrederetur in illud. Sic & nunc custodit ecclesiam, dignos recipiendo, & indignos respuendo. Vnde clauēs ecclesiae ei dantur ab Episcopo cum ordinatur. **¶** Vbi Christus hostiarii officium exercuerit.

Ioan. 2.

¶ Hoc autem officium dominus in semetipso impleuit, qm flagello uidentes & ementes de templo eiecit. **¶** De lectoribus.

Officiū Lectorum.

¶ Secundus ordo Lectorum est, qui a legendo dicuntur, quia canūt & legunt in ecclesia, ut animos audientium ad conuersionem excitent. Ad quos ex officio pertinet, ut Prophetias, & lectiones in ecclesia legant. Vnde codex diuinae legis, eis cum ordinantur, ab Episcopo traditur. Scientiam igitur habere debent, ut distincte quod legunt, pronunciare & exponere ualeant. **¶** Vbi Christus Lectoris officium impleuerit.

Luc. 4.
Esaia. 61.

¶ Hoc etiā officium Christus impleuit, cū librum Esaiae aperiens, in medio senioꝝ distincte legit. Spiritus domini super me, eo qd unxerit dominus me, ad euangelizandum mansuetis misit me.

¶ De Exorgistis.

Officiū Exorgistarū.

¶ Tertius ordo Exorgistarū est, qui latine dicuntur increpantes, uel adiutores. Adiurant enim, uel increpant spiritum imundū, super catecuminos & ienerguminos. i. inefficaces. Exorgista ergo, ex officio praedictis, cum exorcismo manum debet imponere. Vnde & librum Exorcismoꝝ, ab Episcopo accipit cum ordinatur.

¶ Vbi Exorgistarum officium Christus exercuerit.

Marci. 7.

¶ Hoc officio dominus usus est, qm aures & linguā surdi & muti tetigit & sanauit, cunq; etiā multos daemones suo imperio fugauit.

¶ De Accolitis.

Officiū Accolitorum.

¶ Quartus ordo Accolitorum est. Qui latine dicuntur Ceroferarii, qui cereos anteferunt, p̄cipue cum legendum est euangelium. Ad Accolitum ergo pertinet lumen in sacrario praeparare, & portare, & suggesta pro eucharistia subdiaconis offerre. Hic cum ordinatur ab archidiacono accipit candelabrum, cū cereo, & urceolum uacuum.

1.
Pe
tri.
2.

¶ Vbi Christus hoc officium impleuerit.

¶ Hoc officium Christus impleuit, cum dixit. Ego sum lux mundi, qui sequitur me non ambulat in tenebris. Ioan. 8.

¶ De subdiaconis.

¶ Quintus ordo subdiaconorum est, qui sic ideo uocantur, quia in ministeriis subiacet preceptis, & officiis diaconorum. Ad subdiaconum ergo pertinet calicem, patenamque ad altare deferre, & diaconibus tradere. Urceolum quoque & aquam, mantile, & manutergium presbyteris, & leuitis tenere, pro lauandis manibus ante altare. Vnde cum ordinantur, accipiunt ab Episcopo calicem, & patenam. Ab archidiacono urceolum &c. Officiū subdiaconorum.

¶ Vbi Christus hoc officio usus sit.

¶ Hoc officio dominus usus est, quando linteo se praecinxit, & pedes discipulorum lauit. Ioan. 13.

¶ De Diaconibus.

¶ Diaconorum ordo sexto loco est. In quo eorum perfectio commendatur. Hi latine dicuntur ministri, quia sicut in sacerdote consecratio, ita in diacono ministerii dispensatio habetur. Ad quem pertinet, mensam domini componere, crucem ferre, & predicare, & agendis sacramentis semper assistere & ministrare, qui & Leuitae dicuntur, a tribu Leui. Quia sicut illi tribui, pro toto Israel ministerium templi committebatur ita hiis pro tota ecclesia ministerium deputatur altaris. Hiis Episcopus manus cum ordinantur imponit, & stolam in leuo latere, ut expediti sint ad ministrandum. Et spiritualiter quicquid ad sinistram pertinet diuino iugo se subiecturos intelligant. Dat etiam eis euangelii textum, ut illos Christi precones denunciet. Senari⁹ enim nūerus presbyterus. Officiū diaconi.

¶ Vbi Christus hoc usus sit officio.

¶ Hoc officio usus est Christus quando sacramentum corporis & sanguinis discipulis dispensauit, & quando eos ad orandum commouit dicens. Vigilate & orate ut non intretis in tentationem. Math. 26.

¶ De presbyteris.

¶ Septimus ordo Presbyterorum est, qui seniores interpretantur, non pro aetate sed dignitate. Moribus enim & prudentia in populo precellere debent, sicut scriptum est. Senectus enim uenerabilis est, non diuturna, neque annorum numero computata. Cani enim sunt sensus hominis, & aetas senectutis uita immaculata. Istis cum ordinantur episcopus manus inungit quo gratiam consecrationis accipiunt. Accipiunt & stolam quae tenet uel utrumque latus premit, ut tanquam perfectiores aduersa & prospera iugo domini submittant. Hoc autem officio dominus usus est, cum panem & uinum in corpus & sanguinem suum conuertit, & semetipsum in ara crucis obtulit. Sap. 4. Vbi Christus hoc sit usus officio.

Quarti Libri. Dist. XXV.

De nominibus dignitatum.

Sunt & alia quædam nomina nō ordinū, sed dignitatū, uelut Episcopus propterea sic dictus, quod superintēdat/curā subditoꝝ gerēs. Epi em̄ supra scopin intendere dicitur.

De episcopis.

Patriarcha
qs dicitur.
Metropolita-
nus.
Archiep̄s.
Ep̄s.

Episcoporum autem ordo quadripartitus est. In patriarchas scilicet, Metropolitanos, Archiepiscopos, & simpliciter episcopos. Patriarcha summus patrum interpretatur. Metropolitanus uero dicitur a mensura ciuitatum. Archiepiscopus autem princeps episcoporum. Hii omnes Pōtīfices dicuntur, & summi sacerdotes nūcupant̄, hii enim ceteros sacerdotes & Leuitas efficiūt, & omnes ecclesię ordines disponūt, quæ quamdiu in ecclesię unitate persistunt, incūctanter facere possunt.

Distinctio. xxv.

De ordinatis ab hæreticis.

In li. 2. cōtra
ep̄s. ad Per-
menianum

Dissoluit
Bandinus
sentētię
& contrarietatem.

SI uero ab utero errauerūt falsaq; loquunt̄, dicit Innocētius. Gregorius. Ciprianus, & Hieronymus. Solus baptismus eorum ratus est, cætera uero falsa sunt & inania quæ administrant, equidem qui honorem ammisserunt, dare nō possunt. Per quod uidetur honor iterandus eis, qui ab hæreticis ad ecclesiam redeunt. Augustinus autem contradicere uidetur, probans ita ius dandi ordines hæreticis cōstare, sicut & baptismus, utrumq; tamē ad perniciem suam, ideoq; dare possunt quod habent, nec iterandum est redeuntibus ne fiat iniuria sacramento. Sed hæc contrarietas multis modis cōquiescit. Aut em̄ prædicti auctores de hæreticis sententia præcisus loquuntur. Augustinus uero de hiis qui tantum prauitate sui sensus a fidei puritate decurrunt. Aut prædicti de hæreticis sub alia forma sacramenta celebrantibus loquunt̄. Augustinus uero de hiis qui in celebrando formā ecclesię seruant. Aut prædicti ad effectum sacramentorum respexerunt, quæ illicite tractantibus inania sunt. Augusti. uero ea esse dixit uera & recta, quantum ad se, Vel prædicti de hiis hæreticis loquuntur, qui extra ecclesiam. Augustinus uero de hiis qui intra ecclesiam ordines accēperunt.

De ætate ordinandorum.

De ordinandis autem canones sanxerunt, ut Subdiaconus ante quatuordecim annos, Diaconus uero ante uiginti quinque annos non ordinetur. Presbyter uero ante triginta non, etiam si ualde sit dignus.

C Distinctio. xxvi.

C De coniugio.

NVnc de coniugio uideamus, qđ ante omnia sacramenta in paradiso legitur institutum primis hominibus domino dicente. Crescite & multiplicamini & replete terram. Ante multiplicationem fiebat coniugium ad officium secundum preceptū. Postea uero ad remediū secundum indulgentiā, ut infirmitas hominis prona ad ruina turpitudinis exciperetur honestate nuptiarum. Gen. 1.

C Distinctio. xxvii.

C Quid sit coniugium.

ST autem coniugium, Maritalis inter legitimas personas coniunctio indiuiduam uitæ consuetudinem retinēs, quæ cū in multis capitur uel consistit, in eo præcipue uersatur, ubi utroq; uiuente neuter eorum alii maritaliter coniungatur. 27. q. 2. in princ.

C Quæ sint personæ legitimæ.

CDeniq; personæ legitime sunt quas uotum continentie nō impedit, uel sacer ordo, uel spiritualis carnalisue cognatio, uel dispar cultus uel conditio, uel naturæ frigiditas. Sed per prima quatuor penitus sunt illegitimæ. Per duo uero ultima mediæ sunt. Etenim si tales ignorāter iungantur accidentibus quibusdam causis cohabitare possunt, & eisdem deficientibus separari, uelut si cognita conditio placeat, & naturæ frigiditas non abhorreatur. Nota.

C Quæ causa efficiat coniugium.

CEfficiens autem causa matrimonii est consensus, nō de futuro sed de præsentī, per huiusmodi uerba expressus. Accipio te in uirum, & ego te in uxorem. In quo tam humana quam diuina iura concordant. Dicit enim lex. Non dotibus sed affectu matrimonia contrahuntur. Et Isidorus, Consensus facit matrimoniū, consensus de præsentī nō de futuro matrimoniū efficit. Item Nicolaus papa. Sufficiat solus consensus secundum leges eorum de quorum coniunctionibus agitur, qui si defuerit solus cætera etiā cum ipso coitu celebrata frustrantur. 27. q. 2. in principio. Ibidē c. sufficiat.

Qui consensu est indiuiduæ uitæ & coniugalī societatis inuicem seruanda a quo nimirum coniugium initiatur, & in carnali copula perficitur. Ait enim Ambrosius. Cum initiatur coniugiū, coniugii nomen asciscitur. Item Isidorus. A prima fide de spōsationis uerius coniuges appellant. Qđ aut in carnali copula perficiat, ait Amb. In omni matrimonio cōiunctio intelligit spūalis, quā cōfirmat & pficit cōiunctio cōmixtio corporalis. Itē Hiero. dicit. Dñs adulteria futura ī coniugiis qđ spōsali conuentione initiant, & corporū commixtione perficiuntur. In li. de uirginibus. In lib. ethicorum mologiarū 9. ca. 8.

Gemina cō
iunctio i cō
iugio intel-
ligitur.

Aug. 27. q. 2.
ca. non est.

Ex his autem intelligere licet, qd coniugiū sacramentū sit, & sacrum
signum, & sacra rei. s. coniunctionis Christi & ecclesiæ, secundū spiri-
tum quantum ad initium eius, secundum carnem quantum ad eiusdem
perfectionem. Sicq; geminæ sacra rei signum, cōiunctionis. s. animæ
ad deum, quod signatur in desponsatione, & carnis nostræ in deum
quod signatur in carnali cōmixtione, qñ. s. uir & mulier una caro effi-
ciuntur, sicut Christus & ecclesia una caro sunt facti, in uirginis utero.
Deniq; secundum illud ultimū signum auctoritas illa loquitur. Non
dubium est illam mulierem nō pertinere ad matrimoniū. i. (quantum
ad hoc signum) cū qua docetur non fuisse commixtio sexus.

¶ Bandinus noster, mentionē nullā facit de eo. An. s. Cōsensus de futuro cū
iuramēto faciat matrimoniū, de quo Lōgob. in. xxviii. dist. ad lōgū disputat.

¶ Distinctio. xxix.

¶ Coactio excludit consensum coniugalium.

Aeternū qd consensus iste a coactione immunis esse debet.
Dicunt etiam leges. Libera debent esse matrimonia tam cō-
trahendo, quā in distrahendo.

¶ Distinctio. xxx.

¶ Q error matrimoniū impediat.

Error ē mul-
tiplex.

Error quoq; matrimonium impedit, quia nihil est tam con-
trarium consensui q̄ error qui imperitiam detegit, sed hoc
de errore personæ, & conditionis intelligimus, qui omnino
matrimoniū impedit, nō de eo qui est fortunæ, uel qualitatē qui in
matrimonio tolleratur.

¶ De finali causa coniugii.

Gen. 1. ¶ Finalis autem causa coniugii est principaliter proles, secundū qd
dominus ait. Crescite & multiplicamini. Secundaria uitatio fornicā-
tionis. Sunt & aliæ causæ, ut reintegratio pacis, pulchritudo uiri uel
mulieris, quæstus quoq; & diuitiarū possessio, & alia multa quæ q̄s
diligenter attendens facile inueniet.

¶ De coniugio uirginis & Ioseph.

¶ Secundum triplex bonū, de quo iam statim infra dicetur, inter uir-
ginem & Ioseph perfectum fuit coniugiū. Ait em̄ Augustinus. In pa-
rentibus Christi omne bonū nuptiarū impletū est. Prolem em̄ cogno-
scimus Christum dominū, fidem, quia nullum adulteriū, sacramentū
quia nullum diuortium.

¶ Distinctio. xxxi.

¶ De triplici bono coniugii.

Sup Gen. ad
literā. lib. 9.

Vnt deniq; tria bona cōiugii, ut Aug. ait. Fides, proles, & sa-
cramentū. Fides, ne cū alio uel cū alia coeāt. Proles, ut amā-

ter suscipiatur, & religiose educetur, quæ si defuerint, est proles sine bono prolis, ut est qui heredem possessionis terrenæ uult habere, non desiderans ad hoc prolem quærere ut religiose informetur. Sed hiis duobus frequenter nuptiæ carent, quod nunquã de tertio contingit, quod est sacramentum scilicet ut coniugiũ non separet. i. ut utroq; uiuente neuter unquã alii sacramentaliter coniungatur.

¶ Quid & quottuplex sit separatio matrimonii.

¶ Est autem separatio corporalis & sacramentalis. Proinde corporaliter separari possunt causa fornicationis, absq; consensu. Vel ex cõmuni consensu ad tempus causa religionis, uel usq; in finem. Igitur ubi hæc tria bona sunt excusatur coitus, uel ab omni culpa si fiat causa prolis, uel a maiori si fiat causa incontinentiæ. Vnde Aug. Concupiscentiæ uero satianðæ, sed tamẽ cum cõiuge, propter thori fidem, ueniam habet culpam. Cæterum deficiente fide & bono prolis, coitus qui fit causa exaturandæ libidinis coniugis, crimẽ habet. Vnde Sextus Pythagoricus ait in sententiis. Omnis ardentior amator proprię uxoris adulter est.

In li. de bono cõiugali

32. q. 4. c. Origo.

¶ Distinctiones in magistro P. quinq; per ordinẽ hic obmittunt.

¶ Distinctio. xxxvii.

¶ De hiis quæ matrimoniũ impediunt.

Nunc causas quæ matrimoniũ impediunt repetẽtes, eas prolixius exequamur. Nõ omnis itaq; ecclesiasticus ordo matrimonii impedit, sed tantum sacerdotiũ, diaconatus, & subdiaconatus, In aliis uero admittitur, nisi religionis habitum sumpserint, uel continentię uotum fecerint. Vnde Innocentius. Vt lex continentię & deo placens mundicia, in ecclesiasticis ordinibus dilatetur. Statuimus quatenus episcopi, presbyteri, diaconi & subdiaconi, professi, qui sacrum transgrediẽtes propositum, uxorem sibi copulare psumpserint separentur. Item Ancharitana (alias Anchonitana) synodus dicit. Quicunq; diaconi de continentiã interrogati iurauerint, & susceperint manus impositionẽ, professi continentiã, si postea ad nuptias conuenerint, a ministerio cessare debent.

In quo ordine nequeat fieri coniugiũ.

¶ Distinctio. xxxviii.

¶ De differentia uotorum.

Votum etiam aliud cõmune est, ut quod in baptismo omnes faciunt, aliud uero singulare, ut cum aliquis promittit spõte continentiã. Item singulare aliud est priuatum, ut quod in abscondito, uel sine solennitate fit. Aliud solenne, ut quod solen-

Singulare uotũ diuiditur.

Quarti Libri. Distinctio. xxxix. xl. xli.

nitatem habet, quod facit prædictus ordo in clericis, bñdictio in uirginibus, in uiduis religiosus habitus. Hoc autem solum matrimoniū impedit.

¶ Distinctio. xxxix.

De dispari cultu.

Dispar cultus dispar religio est, quæ impedit matrimoniū. Nō enim licet Christiano cū gentili uel iudeo inire cōiugiū. Cæterum si dum uterq; infidelis erat, matrimoniū inierūt, altero ad fidem conuerso, pōt stare cōiugium iuxta consiliū Apostoli dicentis. Si quis frater habet uxorem infidelem, & hæc consentit habitare cum ipso, nō dimittit illam, & de muliere similiter. In quo monet Apostolus, quod est lucrandi occasio, cū liceat ei relinquere. Causa em̄ Fornicationis & corporalis & spiritualis dimittit licite uxor.

1. Corint. 7.

¶ Coniugium est triplex,

Legittimū,
& ratum.

Ratū & nō
legittimū.

Legittimū
& nō ratū.

¶ Hic ergo sciendum qđ coniugiū aliud est legitimum & ratum, ut quod inter fideles contrahitur, publice solennitatibus secundū morem seruatis. Aliud est ratum & nō legitimum, ut quod inter eosdem clam & per nullam solennitatem contrahitur, quod ideo prohibetur, ne cū sibi displicuerint legitimi coniuges, separentur cessante probatione cōiugii. Aliud est legitimum & nō ratum, ut qđ inter infideles publica solennitate initur.

¶ Distinctio. xl.

De cognatione carnis.

Cōsanguinitas qualiter
impediat cōiugium.
Affinitatis impedimentū

Ognatio etiā quæ nubētes impedit, alia carnis ē, & alia spūs, quæ carnis est, alia dicitur consanguinitas, alia affinitas. Cōsanguinitas aut nuptias impedit, usq; ad sextum uel septimū gradū iuxta diuersam cōputationē. Affinitas quoq; nuptias impedit, et qui dem uarie secūdum multa eius genera. Nā in primo genere ita impedit sicut cōsanguinitas. i. ad septimū gradum, in secūdo usq; ad quīrtum, sed in quarto permittuntur. In tertio uero usq; ad secundū.

Secundū genus affinitatis.
Tertium genus affini.

¶ Primū genus affinitatis. ¶ Est autem primū genus affinitatis tibi, omnis consanguinitas tuæ uxoris, & illi tuæ. Secundū genus affinitatis est, tibi omnis cōiunx cōsanguineorū & cōsanguinearū uxoris tuæ, Sic tuorū uel tuarū coniunx illi. Tertiū uero tibi est & uxori tuæ, cōiunx secundoꝝ affinium ultro citroq;. Sicut qui sunt primi generis affines, tibi & uxoris tuæ, sunt inter se secundi. Deniq; qui sunt generis affines tibi & uxori tuæ, inter se sunt tertii, Quæq; enim persona addita per copulationē mutat genus & nō gradum, addita uero per generationē mutat gradum, sed nō genus.

¶ Distinctio. xli.

De gradibus affinitatis.

Vnde affinitatis gradus computabis sic. Vt cum tu & uxor tua, secundū diuinā sententiā sitis una caro, & pro una etiam per sona reputamini. Ideo in quo gradu est ei suus cōsanguineus, in eodē est tibi, idem affinis & ecōuerso, & sic in omni affinitate numera. Affinitas autem defuncto uno coniuge nō deletur in superstitē, quia ualidum est uerbum domini, & forte quo dixit. Erunt duo in carne una. Gen. 2.

Distinctio. xlii.

De cognatione spiritali.

Spiritalis cognatio est, quā cōeleste sacramentum per ministeriū inter aliquos facit, uelut inter cōpatrem & cōmatrem, & eorū filios & filias, per quod & spiritalis proximitas inter carnales filios & spūales nascit, & ideo inter psonā per quā cōpaternitas contracta est, & carnales filios alterius (Vt Nicolaus papa ait) cōiugium fieri nō potest, inter ceteros autem potest, licet Paschalis inherere uideatur a nuptiis post cōpaternitatem genitos. Paschalis papa Regino. epō. 3. q. 4. c. post uxoris

An quis possit ducere duas cōmatres unā post mortem alterius.

Potest etiam quis duas cōmatres habere, unā post alterā uxorem, si cōmaternitas & carnalis copula primæ nunq̄ simul fuerunt. Velut si ductam nō cognouit, uel si dudū cognitam & absq̄ recōciliatione repudiata cōmater facta est alicuius. Quod dicit paschalis papa, & Triburiēse conciliū. Ceterum si simul fuerint illa duo, nō poterit utraq̄ habere uxores, ut Nicolaus ait. Ex Triburiēse. cōcilio. 3. q. 3. ca. illud etiam.

Distinctio. xliii.

De resurrectione.

In ostremo de resurrectione, & de modo resurgentiū uideam⁹. Resurrectio igitur ab omnibus credi debet. Ait enim Esaias Resurgent mortui, & resurgent qui erant in sepulchris, Et Ioannes Veniet hora in qua omnes qui in monumentis sunt, audient uocē filii dei & procedēt, Fiet autē resurrectio in uoce tubæ. i. manifesta, quæ uim resuscitādi habebit. Vnde propheta. Ecce dabunt uoci suæ uocē uirtutis. Hæc deniq̄ tuba est clamor de quo dicitur. Media nocte clamor factus est, ecce sponsus uenit, exite obuiā ei, quæ uox uel tuba dicitur esse archangeli. i. Christi, quā media nocte proferet, quod nō p̄ hora dicitur tēporis, sed quia tunc ueniet, qñ nō speratur, uel pro tēpore dicit, ait em̄ Cassiodorus. Hoc tēpore primogenita Aegypti percussa sunt, quādo & sponsus uenturus est. Hoc quoq̄ tēpus dies dñi dicitur, nō pro tēporis qualitate, sed quia tunc singulorū occulta patebunt. Vnde Daniel. Vetustus dierū sedit, & libri. i. cōsciētiae singulorū Daniel. 7.

Ma
th.
25.

Esaiā. 26.

Ioā. 5.

Psal. 67.

Quid sit tuba extremi iudicii.

1. Thessa. 4.

Sup̄ Octonariū exo. 12.

lorum aperti sunt coram eo.

¶ Distinctio. xliiii.

¶ De ætate & statura resurgentium.

Eph. 4.
In li. de ciui.
dei. 22. c. 14.

Impii quali
ter resurgēt

Resurget autem omnis homo secundum ætatem Christi, ut Apostolus ait. Occurremus omnes in uirum perfectū in mēsuram ætatis plenitudinis Christi. Nō (ait Aug.) in mensuram corporis uel staturæ, sed ætatis, quia quisque recipiet suā mēsurā, quā uel habuit in iuuentute, si senex etiā obiit, uel fuerat habiturus si est ante defunctus. In resurgentibus autē admirabili celeritate, restituet Christus totum quo corpus eorum cōstitit, nec aliqd intererit utrū capilli ad capillos redeant, & ungues ad ungues, an quicquid eorum perierat mutetur in carnē, & in partes alias corporis reuocetur suscitatore prouidente, ne quid ibi indecēs fiat. Indecorum quippe ibi aliqd nō erit, quod de electis intelligendū est. Cæterū impii si cum uiciis suorum corporum & deformitatibus resurgant, in requirendo labore qd opus est, non em̄ fatigare nos debet incerta eorum habitudo, uel pulchritudo, quorum erit certa & sempiterna damnatio.

¶ Distinctio. xlv.

¶ De suffragiis defunctorum.

Quatuor ordines defunctorum.

Interim tamen antequā resurrectio fiat uideamus quid beneficia in ecclesia pro defunctis facta prosint. Defunctorū igitur quatuor ordines sunt. Quidā enim sunt ualde boni, quidam ualde mali, quidā mediocriter boni, quidā mediocriter mali. Cū ergo sacrificia uel oblationes pro eis fiunt, pro ualde bonis gratiarū actiones sunt, pro ualde malis, etiā si nulla eorum adiumenta sint, tamē qualescunq; uiuorum cōsolationes sunt. Duobus autem aliis ordinibus prout sunt, mediocriter quidem bonis, ad hoc ut sit eis pœnæ remissio, mediocriter uero malis ad hoc ut tollerabilior sit eorum damnatio.

¶ Si ualde malis detur mitigatio pœnæ in magistro P. Dist. xlyi. Hic deest.

¶ Distinctio. xlyii.

¶ De ordine eorum qui iudicandi sunt.

Math. 25.

Ioan. 3.

Math. 25.

Math. 19.

Erun tamen ibi quatuor ordines eorum qui iudicio aderunt. Alii em̄ iudicabunt & peribunt, ut quibus dicitur. Esuriui & nō dedistis mihi manducare &c. Alii autem nō iudicabuntur & tamē peribunt, uelut quibus dñs ait. Qui nō credit iam iudicat⁹ est. Alii iudicabunt & regnabūt, ut illi qui audient. Esuriui & dedistis mihi manducare. Alii nō iudicabunt & regnabunt, ut illi quibus domin⁹ ait. Sedebitis & uos super sedes iudicantes. xii. tribus Israel. Qd non tantum ad Apostolos dictum esse intelligendū est, sed ad omnes q apostolicam

Apostolicam perfectionē adepti, relictis omnibus secuti sunt Chri-
stum. Iudicabunt uero isti & cōparatiōe melioris facti & potestate iu-
dicii. Vnde gladii ancipites in manibus eorū. i. sentētia de bonis & de malis in potestate eorū. Sed quæ ibi dicēda credunt uoce ne pferant,
an tantū uirtute iudicis effectū accipiant. De nulla auctoritate apte
diffinitum existit.

¶ Distinctio. xlviii.

¶ De loco iudicii & sententia.

Locus autem iudicii, sicut super Iohel prophetā auctoritas di-
cit, erit in spacio huius aeris contra montē Oliueti, unde as-
cendit. Vbi iudicabit dominus in forma serui clarificata, ap-
parens tam bonis q̄ malis. Vñ Aug. Cū in forma serui clarificata iudi-
cantem uiderint boni & mali, tolletur impius ne uideat ḡ loriā dei, &
tunc signū crucis angeli deferent ante eum, ut ipse dicit. Tunc appa-
rebit signum filii hominis in cælo.

Psal. 149.

Iohelis. 2.

De forma
iudicis.

Sup Ioā. de

Trī. li. i. c. 16

& 17. sentē-

tialiter.

Crux appa-

rebit Math.

24.

¶ Distinctio. xlix.

¶ De differentia mansionū in cælo & in inferno.

Cæterū impii diuersis pœnis torquebunt. Pii uero in clarita-
te cognitionis different, quia in domo patris mei mansiōes
multæ sunt. Par autem erit gaudiū omniū, uel quia quisq̄
gaudebit de bono alterius quasi de proprio, uel quia de omni re, un-
de gaudebit unus omnes gaudebunt, ita ut paritas nō ad intensiōē
gaudendi, sed ad numerum rerū de quibus gaudent referatur.

Ioan. 14.

De paritate

gaudii.

¶ Distinctio. L.

¶ De uisione bonorū & malorum.

In ultimo sciendum quod sancti tradūt, quia usq̄ ad iudiciū
boni & mali se mutuo uident. Post iudicium uero boni uide-
bunt malos, sed mali non uidebūt bonos. Vnde Gregorius. Sup Lu. c. 16
Infideles in imo positi ante diem iudicii, fideles in requie attendūt,
quorū gaudia post contemplari nō possunt. Esaias etiā dicit. Egredi
entur electi & uidebunt cadauera uiuorū, qui præuaricati sunt in me,
Et Psalmista. Letabitur iustus cū uiderit uindictam. Cuius leticiæ nos
dominus consortes efficiat. Amen.

Esaiā ult.

Psal. 57.

¶ Finis Quarti Sententiarū Bandini.